

Härdar vid Björnhovda och Runsbäck

Arkeologisk förundersökning 2026

L2025:6381 & L2025:6382, Björnhovda 25:2, Runsbäck 2:14, Torslunda socken, Mörbylånga kommun, Kalmar län, Öland

Sandra Lundholm

Arkeologisk rapport 2026:38

MUSEIARKEOLOGI SYDOST
– en del av Kalmar läns museum

KALMAR·LÄNS·MUSEUM

Härdar vid Björnhovda och Runsbäck

Arkeologisk förundersökning 2026
L2025:6381 & L2025:6382, Björnhovda 25:2, Runsbäck 2:14, Torslunda socken, Mörbylånga kommun, Kalmar län, Öland

Författare Sandra Lundholm
Copyright Kalmar läns museum 2026
Redaktion Anna-Karin Karlsson, Stefan Siverud
Kartor Publicerade i enlighet med tillstånd 507–98-2848 från Lantmäteriverket
Förlag Kalmar läns museum
ISSN 1400–352X

Innehåll

Sammanfattning **7**
Inledning **8**
Topografi och fornlämningsmiljö **9**
Topografi 9
Fornlämningsmiljö och tidigare undersökningar 9
Förundersökningsområdena 12
Syfte och frågeställningar **14**
Metod och genomförande **15**
Resultat **17**
Tolkning **30**
Lämningarnas karaktär och kronologi 30
Boplatserna i ett större landskapsperspektiv 31
Kunskapspotential och framtida undersökningar 32
Åtgärdsförslag **34**
Område 1 – Björnhovda 25:2, L2025:6382 34
Område 2 – Runsbäck 2:14, L2025:6381 34
Samlad bedömning 35
Utvärdering **36**
Referenser **37**
Tekniska och administrativa uppgifter **39**
Bilagor **40**

Karta över Kalmar län med platsen markerad.

Sammanfattning

Under sommaren 2026 genomförde Museiarkeologi sydost vid Kalmar läns museum en arkeologisk förundersökning av två förhistoriska boplatser, L2025:6382 och L2025:6381, inom fastigheterna Björnhovda 25:2 och Runsbäck 2:14 i Torslunda socken, Mörbylånga kommun, Öland. Förundersökningen föranleddes av planerad bostadsbebyggelse och syftade till att fastställa fornlämningarnas karaktär, datering och utbredning. Arbetet genomfördes genom sökschaktning med grävmaskin, dokumentation och undersökning av utvalda anläggningar samt 14C-datering av fyra anläggningar fördelat på de två områdena. Sammanlagt undersöktes åtta schakt med en total yta av 284 m².

Inom det nordliga området, Björnhovda 25:2 (L2025:6382), påträffades tio anläggningar och en kulturlagerrest, fördelade på två mindre koncentrationer. Lämningarna utgjordes huvudsakligen av härdar, men även stolphål och störhål förekom. Två härdar ^{14}C-daterades, varav den ena till mesolitikum (7039–6743 f.Kr.) och den andra till romersk järnålder (123–248 e.Kr.). Inom det sydliga området, Runsbäck 2:14 (L2025:6381), påträffades två härdar. Dessa ^{14}C-daterades till tidigneolitikum (3799–3649 f.Kr.) respektive romersk järnålder (126–251 e.Kr.). Inga ytterligare anläggningar framkom vid den utökade sökschaktningen.

Resultaten visar att båda platserna har nyttjats under skilda perioder av förhistorien. Dateringarna kompletterar resultaten från tidigare undersökningar i närområdet, där omfattande boplatslämningar från stenåldern samt härdar från äldre järnålder har dokumenterats. De aktuella lämningarna bidrar därmed till bilden av ett landskap som nyttjats återkommande under lång tid.

Mot bakgrund av förundersökningens resultat rekommenderar Museiarkeologi sydost att två avgränsade ytor inom L2025:6382 blir föremål för särskild arkeologisk undersökning inför planerad exploatering. Inom L2025:6381 bedöms de dokumenterade lämningarna vara begränsade till sin omfattning och här föreslås inga ytterligare arkeologiska åtgärder.

Inledning

Under sommaren 2026 genomförde Museiarkeologi sydost en arkeologisk förundersökning inom fastigheterna Björnhovda 25:2 och Runsbäck 2:14, Mörbylånga kommun. Anledningen var att Mörbylånga kommun och Stefan Nilsson planerar att uppföra bostadsbebyggelse på dessa fastigheter. I samband med planarbetet utfördes en arkeologisk utredning i september 2025 (LST dnr: 431–4191-25, Alexandersson 2025). Vid denna upptäcktes två förhistoriska boplatser L2025:6382 inom fastigheten Björnhovda 25:2 och L2025:6381 inom fastigheten Runsbäck 2:14. Den nu aktuella förundersökningen gäller dessa två lämningar.

Förundersökningsområdena är belägna i södra Färjestaden på västra Öland, i ett landskap med ett stort antal kända fornlämningar från framförallt stenåldern. Områdets topografiska förutsättningar och närheten till den forntida kustlinjen har skapat gynnsamma förhållanden för förhistorisk bosättning. Tidigare arkeologiska undersökningar har visat att området nyttjats under flera förhistoriska perioder, från stenåldern fram till järnåldern (Alexandersson & Papmehl-Dufay 2009; Ring 2010; Papmehl-Dufay 2008).

I närområdet har ett flertal arkeologiska undersökningar genomförts, vilka påvisat lämningar från flera förhistoriska perioder (Alexandersson & Andersson 2017, Alexandersson 2025). Undersökningarna har visat att samma topografiska lägen ofta återutnyttjats från stenåldern och fram till järnåldern. De båda förundersökningsområdena ingår därmed i ett omfattande förhistoriskt boplatslandskap där lämningar från olika tidsperioder kan förekomma inom begränsade ytor. Mot denna bakgrund bedömdes de båda boplatserna ha potential att bidra med ytterligare kunskap om områdets förhistoriska bosättning och markutnyttjande. Undersökningen bekostades av Mörbylånga kommun utifrån det beslut som togs av länsstyrelsen i Kalmar.

Topografi och fornlämningsmiljö

Topografi

De aktuella förundersökningsområdena är lokaliserade på västra Öland i den södra delen av Färjestaden inom fastigheterna Björnhovda 25:2 och Runsbäck 2:14 i Torslunda socken, Mörbylånga kommun. Landskapet väster om den öländska landborgen präglas idag av ett öppet jordbrukslandskap som sluttar svagt västerut mot Kalmarsund. I nord–sydlig riktning löper flera äldre strandvallar som bildats i samband med att vattennivåerna förändrats under förhistorien. Dessa strandbildningar har haft stor betydelse för landskapets utveckling och för lokaliseringen av de förhistoriska boplatserna. Under äldre stenålder täcktes delar av dagens västra Öland av Ancylussjön, vars högsta strandlinje i området ligger omkring 16 m över dagens havsyta (Svensson 2001). I takt med att havsnivån förändrades försköts kustlinjen successivt västerut och strandvallar, uddar och skyddade vikar bildades, vilka skapade gynnsamma förutsättningar för bosättningar. Landskapet kring Björnhovda och Runsbäck har under stenåldern sannolikt utgjorts av en varierad kustmiljö med strandängar, skyddade vikar och torrare höjdryggar. Denna variation har varit en viktig förutsättning för människors nyttjande av området (Alexandersson & Papmehl-Dufay 2009; Ring 2010). Strandlinjeförskjutningen har inneburit att boplatser från olika tidsperioder återfinns på skilda höjdnivåer. Tidigare undersökningar har t.ex. visat att höjdlägen omkring 15–20 m över dagens havsyta är särskilt intressanta vid lokalisering av mesolitiska och neolitiska boplatser på västra Öland. Flera av de tidigare undersökta stenålderslokalerna i området ligger i anslutning till Ancylus- och Littorinahavets tidigare strandlinjer. De sandiga strandvallarna har erbjudit väldränerade och gynnsamma lägen för bosättning, samtidigt som närheten till kusten gett tillgång till marina resurser och kommunikationsvägar (Alexandersson & Papmehl-Dufay 2009; Ring 2010; Papmehl-Dufay 2008).

De topografiska förutsättningarna har emellertid inte enbart haft betydelse under stenåldern. Tidigare arkeologiska undersökningar även har visat att samma lägen ofta återanvänts under flera skilda tidsperioder. Mesolitiska aktivitetsytor, neolitiska boplatslämningar och härdar från äldre järnålder har påträffats inom samma begränsade områden. Landskapet präglas därmed av ett betydande tidsdjup, där lämningar från olika perioder förekommer sida vid sida eller överlagrar varandra.

Fornlämningsmiljö och tidigare undersökningar

Torslunda socken är rik på fornlämningar från samtliga förhistoriska perioder. Längs landborgens sträckning finns socknens största sammanhängande fornlämningslokaler där bebyggelsen går att spåra åtminstone tillbaka till vikingatid (Rasch 1991:475). Några av de mest kända öländska fynden från socken är guldhalskragen från Skansen i Färjestaden, romartida guldmynt från Björnhovda samt Torslundaplåtarna (L1956:7102). Plåtarna har använts för att framställa figurprydda bronsbleck som suttit på prakthjälmar under yngre järnåldern. I anslutning till (L1956:7102) fanns även omfattande boplatslämningar från yngre järnåldern (Hagberg 1976). Sluttningarna västerut mot Kalmarsund kännetecknas istället av ett stort antal stenåldersboplatser och lösfynd. Torslunda socken har sedan

länge uppmärksammats som en möjlig centralbygd under neolitikum (Åberg 1913, 1923; Stenberger 1948:207; Pettersson 1981). Kunskapen om områdets stenålder har framför allt utvecklats genom de inventeringar som genomfördes inom ramen för Ölandsprojektet under 1990-talet (Alexandersson m.fl. 1996; Alexandersson 2015). Inventeringarna visade att ett stort antal tidigare okända stenålderslokaler kunde identifieras genom förekomsten av slaget stenmaterial på plöjd mark. Under 2000-talet har den ökade exploateringen kring Färjestaden medfört flera arkeologiska undersökningar som ytterligare fördjupat kunskapen om områdets förhistoria. Särskilt betydelsefulla är undersökningarna i Björnhovda och Runsbäck, där omfattande boplatslämningar från mesolitikum och neolitikum har dokumenterats, men även aktiviteter från äldre järnålder.

Omkring 90 meter sydväst om det nordligaste förundersökningsområdet (område 1, L2025:6382) låg boplatsen L1955:2174, som undersöktes av Kalmar läns museum 2008, se fig. 1. Boplatsen var belägen omkring 13,5–15,5 meter över havet, i anslutning till Ancylusvallen. Vid undersökningen framkom omfattande lämningar från stenåldern, framför allt från den tidig- och mellanneolitiska trattbägarkulturen. Bland lämningarna fanns delar av ett omkring 5 × 12 meter stort tvåskeppigt långhus av Mossbytyp, daterat till tidigneolitikum, omkring 3600–3300 f.Kr. Huslämningen utgör den äldsta hittills identifierade huskonstruktionen på Öland. I anslutning till huset påträffades bland annat trattbägarkeramik, flintyxfragment, slaget stenmaterial och malstenar. Inom samma boplats påträffades även betydligt äldre lämningar från mesolitikum. Bland fynden fanns en handtagskärna, en hullingspets och förkolnade hasselnötsskal. Två av hasselnötsskalen ^{14}C-daterades till 8250–7810 respektive 7510–7180 f.Kr., vilket representerar några av de äldsta dateringarna från Öland. Sammantaget visade undersökningen att platsen nyttjats under flera skilda perioder, från äldre mesolitikum till senneolitikum (Alexandersson & Papmehl-Dufay 2009).

Vid samma undersökning 2008 undersöktes även den närliggande boplatsen L1955:2177, belägen 260 nordväst om det nordligaste förundersökningsområdet (område 1, L2025:6382), på en något lägre nivå i anslutning till Littorinavallen, se fig. 1. Här framkom ett omfattande slaget stenmaterial från senmesolitikum, men även lämningar från sen mellanneolitikum och senneolitikum. Bland fynden fanns stridsyxekeramik och en flathuggen pilspets. Inom en begränsad del av området dokumenterades även stolphål, rännor och större nedgrävningar som antydde förekomsten av en möjlig byggnadskonstruktion. Tillsammans visar undersökningarna av de båda boplatserna på ett omfattande och återkommande nyttjande av området under stenåldern (Alexandersson & Papmehl-Dufay 2009).

Omkring 130 m åt norr ligger boplatsen L1956:5662, på nivåer mellan cirka 14–17 meter över havet, se fig. 1. Vid en arkeologisk förundersökning 1992 påträffades ett flertal anläggningar i form av härdar, kokgropar och sotfläckar samt kulturlager. Anläggningarna undersöktes inte närmare vid detta tillfälle, men fynd av flinta, kvarts och keramik indikerade aktiviteter under stenåldern (Hedenmalm 1992). Delar av boplatsen undersöktes återigen 2015 inför byggnationen av Färjestadens nya högstadieskola. Vid undersökningen framkom lämningar efter en mellanneolitisk boplats, bland annat ett förmodat golvlager efter en hydda. I anslutning till detta påträffades kulturlager, anläggningar och fyndkoncentrationer med keramik, slaget stenmaterial, brända ben och malstenar. Keramikens form och dekor visade att den kunde knytas till den mellanneolitiska trattbägarkulturen. Ett par härdar ^{14}C-daterades emellertid till förromersk järnålder, vilket visar att platsen även nyttjats under en betydligt senare period (Alexandersson & Andersson 2017)

Omkring 190 m åt nordöst låg ytterligare en boplats, L1955:2650, som förundersöktes 2008, se fig. 1. Boplatsen var belägen omkring 17–17,7 meter över havet. Vid undersökningen

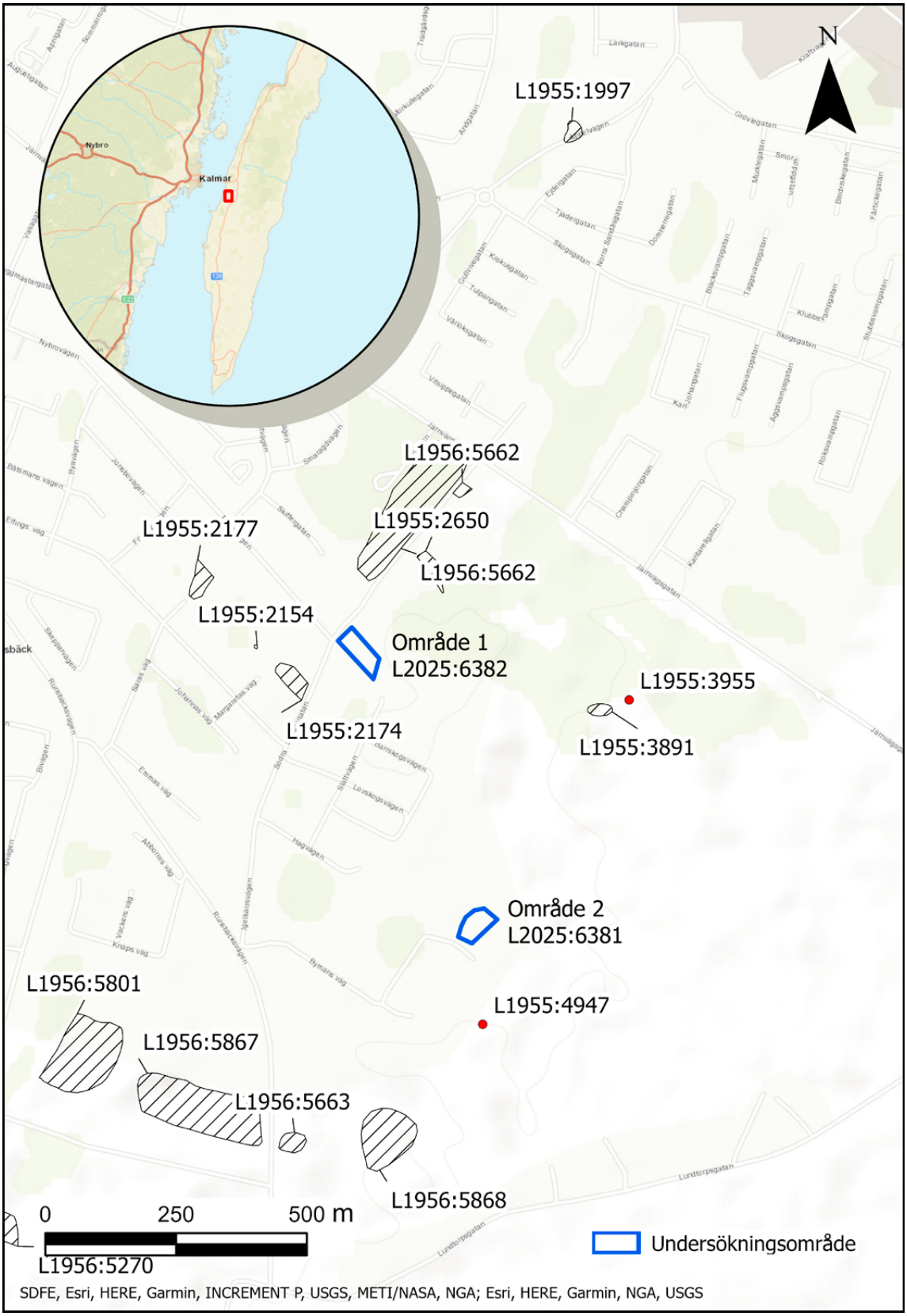

Figur 1. Karta undersökningsområdena markerade, med de registrerade arkeologiska lämningar som finns i närheten av de nu undersökta ytorna.

påträffades ett antal boplatsanläggningar, däribland fem härdar, en kokgrop samt stolphål och gropar. Två av härdarna ^{14}C-daterades till äldre järnålder, omkring 200 f.Kr.–150 e.Kr., medan kol från ett möjligt stolphål daterades till tidigneolitikum, omkring 3800–3600 f.Kr. (Papmehl-Dufay 2008). Resultaten visar att lämningar från både stenålder och järnålder förekommer inom samma begränsade område, ett förhållande som även konstaterats vid undersökningen av den tidigare nämnda boplatsen L1956:5662.

En annan boplats med stenåldersdatering som har undersökts är L1955:1997 vilken är belägen omkring 1 km åt nordost om område. Boplatsen upptäcktes vid en arkeologisk utredning 2004 och undersöktes året därpå (Petersson 2005). Totalt framkom och undersöktes sex anläggningar, varav en innehöll stora mängder fynd av flinta och keramik som kunde dateras till tidigneolitikum.

I närområdet har även andra arkeologiska insatser genomförts. Vid en arkeologisk utredning 2010 inom Björnhovda 25:2, ca 400 m öster om de aktuella förundersökningsområdena, påträffades ett nackfragment av en skafthålsyxa av Hagebyhögatyp i porfyrit (L1955:3955, se fig. 1). Fyndet daterades till senneolitikum men kunde inte knytas till någon tydlig boplatskontext (Ring 2010). Vid en annan undersökning samma år, strax norr om det aktuella området, framkom ett område med röjningsrösen (L1955:3891) av okänd ålder.

Ungefär 500 m sydväst om det södra området (område 2, L2025:6381) ligger tre boplatser som registrerats utifrån fynd av flinta (L1956:5663, L1956:5801 & L1956:5867) och två fyndplatser (L1955:4947 & L1956:5868) för flinta, se fig. 1.

Den samlade fornlämningsbilden visar att området kring de aktuella undersökningsområdena utgör en del av ett omfattande förhistoriskt boplatslandskap. De tidigare undersökningarna har framför allt påvisat lämningar från olika delar av stenåldern, men även ett återkommande nyttjande under äldre järnålder. Flera av lokalerna uppvisar ett betydande tidsdjup, där lämningar från olika perioder förekommer inom samma områden.

Förundersökningsområdena

Den aktuella förundersökningen omfattar två mindre delområden som identifierades vid den arkeologiska utredning som genomfördes av Kalmar läns museum i september 2025 inför det planerade detaljplanearbetet (Alexandersson 2025). Utredningen omfattade två ytor med en sammanlagd storlek om cirka 120 000 m². Vid sökschaktningen påträffades två områden med förhistoriska boplatslämningar, vilka registrerades som L2025:6382 och L2025:6381. De båda områdena ligger omkring 550 m från varandra och representerar delvis olika topografiska miljöer.

Det nordliga förundersökningsområdet, område 1, är beläget inom fastigheten Björnhovda 25:2 och omfattar boplatsen L2025:6382. Området är cirka 250 m² stort och ligger på tidigare brukad åkermark strax söder om Södra Sandåsgatan, se fig. 1. Jordarten utgörs av postglacial sand och marknivån ligger omkring 16 m över dagens havsyta. Läget sammanfaller i stort med Ancylustransgressionens högsta nivå i området och utgör en övergång mellan den äldre strandzonen och de något högre belägna moränpartierna österut. Vid den arkeologiska utredningen 2025 påträffades en mörkfärgning och en härd som bedömdes utgöra förhistoriska boplatslämningar (Alexandersson 2025).

Det sydöstra förundersökningsområdet, område 2, är beläget inom fastigheten Runsbäck 2:14 och omfattar boplatsen L2025:6381, se fig. 1. Området är cirka 200 m² stort och ligger omkring 550 m söder om område 1. Marken utgörs idag av halvöppen skogsmark i anslutning till modern bebyggelse. Jordarten består av lerig morän och marknivån ligger omkring 20 m över havet. Till skillnad från det nordliga området saknas här de

tydliga sandiga strandvallar som kännetecknar flera av de tidigare undersökta stenåldersboplatserna i Björnhovda och Runsbäck. Vid den arkeologiska utredningen 2025 påträffades två mörkfärgningar och en härd som bedömdes utgöra förhistoriska boplatslämningar (Alexandersson 2025).

De båda förundersökningsområdenas skilda topografiska förutsättningar är intressanta mot bakgrund av den tidigare dokumenterade fornlämningsmiljön. Medan område 1 ligger i direkt anslutning till den äldre strandzonen, är område 2 beläget något högre i moränterrängen. Båda områdena ligger dock inom ett landskap där tidigare undersökningar har visat på ett omfattande och återkommande nyttjande under förhistorien.

Syfte och frågeställningar

Syftet med den arkeologiska förundersökningen var att ge Länsstyrelsen ett beslutsunderlag inför prövning om tillstånd till ingrepp i de två boplatserna L2025:6382 och L2025:6381. Anledningen var att Mörbylånga kommun och Stefan Nilsson planerade att uppföra bostadsbebyggelse inom fastigheterna Björnhovda 25:2 och Runsbäck 2:14.

Förundersökningens skulle fastställa och dokumentera boplatsernas karaktär, datering, utbredning och komplexitet samt ta tillvara eventuellt fyndmaterial. Resultaten skulle kunna användas av länsstyrelsen för att bedöma behovet av en eventuell slutundersökning och så var fallet ge ett underlag för att kunna beräkna omfattningen av denna. Resultaten skulle också kunna användas i företagarens planering.

Metod och genomförande

Förundersökningen genomfördes genom sökschaktning med grävmaskin inom de båda undersökningsområdena. Åtta nya sökschakt togs upp mellan de schakt som tidigare undersökts vid den arkeologiska utredningen (Alexandersson 2025, se bilaga 2). Detta gjordes för att kunna ge en mer heltäckande bild av fornlämningarnas utbredning och sammansättning. I anslutning till de anläggningar som påträffats vid utredningen öppnades större sammanhängande schakt- och undersökningsytor. Metoden syftade till att avgränsa fornlämningarna, klarlägga om de utgjorde en eller flera separata lämningar samt bedöma hur olika delar av lämningarna förhöll sig till varandra rumsligt och funktionellt.

Antalet schakt avgjordes för att möjliggöra en bedömning av fornlämningarnas karaktär, omfattning och bevarandegrad. Särskild vikt lades vid att klarlägga förekomsten av anläggningar och eventuella kulturlager samt att avgränsa deras utbredning inom undersökningsområdena. Schakten undersöktes med maskin ner till steril undergrund för att kunna bedöma stratigrafi och om överlagrade lager förekom inom områdena.

Ett urval av de framkomna anläggningarna undersöktes för hand för att fastställa deras karaktär och funktion. Undersökningen omfattade dokumentation av anläggningarnas form, fyllning, stratigrafiska relationer och innehåll. Två anläggningar inom respektive undersökningsområde provtogs för naturvetenskapliga analyser i syfte att datera lämningarna. Träkol från proverna vedartsbestämdes av Erik Danielsson

Figur 2. Inmätning av schakt i rapsfältet på område 1. Sett från VSV. Foto: Sandra Lundholm, Kalmar läns museum.

vid VEDLAB innan lämpligt träkol valdes ut för ^{14}C-datering. Radiokarbondateringarna utfördes vid Ångströmlaboratoriet i Uppsala och utgjorde ett underlag för bedömningen av fornlämningarnas datering samt förekomsten av eventuella kronologiska faser.

Fältarbetet genomfördes under en arbetsdag av två arkeologer. Schaktningen utfördes med grävmaskin medan framkomna anläggningar rensades, undersöktes, dokumenterades och provtogs manuellt. Samtliga schakt, anläggningar och provtagningspunkter mättes in med GPS-RTK och dokumenterades på surfplatta i dokumentationssystemet IDA, se fig. 2.

Resultat

Undersökningen genomfördes inom två separata ytor och presenteras utifrån dessa områden. Sammanlagt undersöktes 8 schakt och sammanlagt påträffades 13 anläggningar fördelade på de två områdena (se bilaga 1 & 2). Område 1 utgjordes av undersökningsområdet inom fastigheten Björnhovda 25:2, och område 2 utgjordes av undersökningsområdet inom fastigheten Runsbäck 2:14 i Mörbylånga kommun, se fig. 1.

Område 1

Undersökningsområdet var 3220 m^2 stort och var beläget på en svag höjd som sluttade svagt mot sydöst. Ytan användes som åker och var bevuxen med raps vid undersökningstillfället, se fig. 3. Totalt undersöktes 6 schakt (S1–6) på en sammanlagd yta av 192 m^2, se bilaga 2. Matjorden var sandig och varierade i tjocklek mellan 0,15–0,25 m djup. Undergrunden i området utgjordes främst av sandig silt, men centralt inom ytan blev

Figur 3. Undersökningsområde 1 inom fastigheten Björnhovda 25:2. Ytan var bevuxen med raps vid undersökningstillfället. Sett från NV. Foto: Sandra Lundholm, Kalmar läns museum.

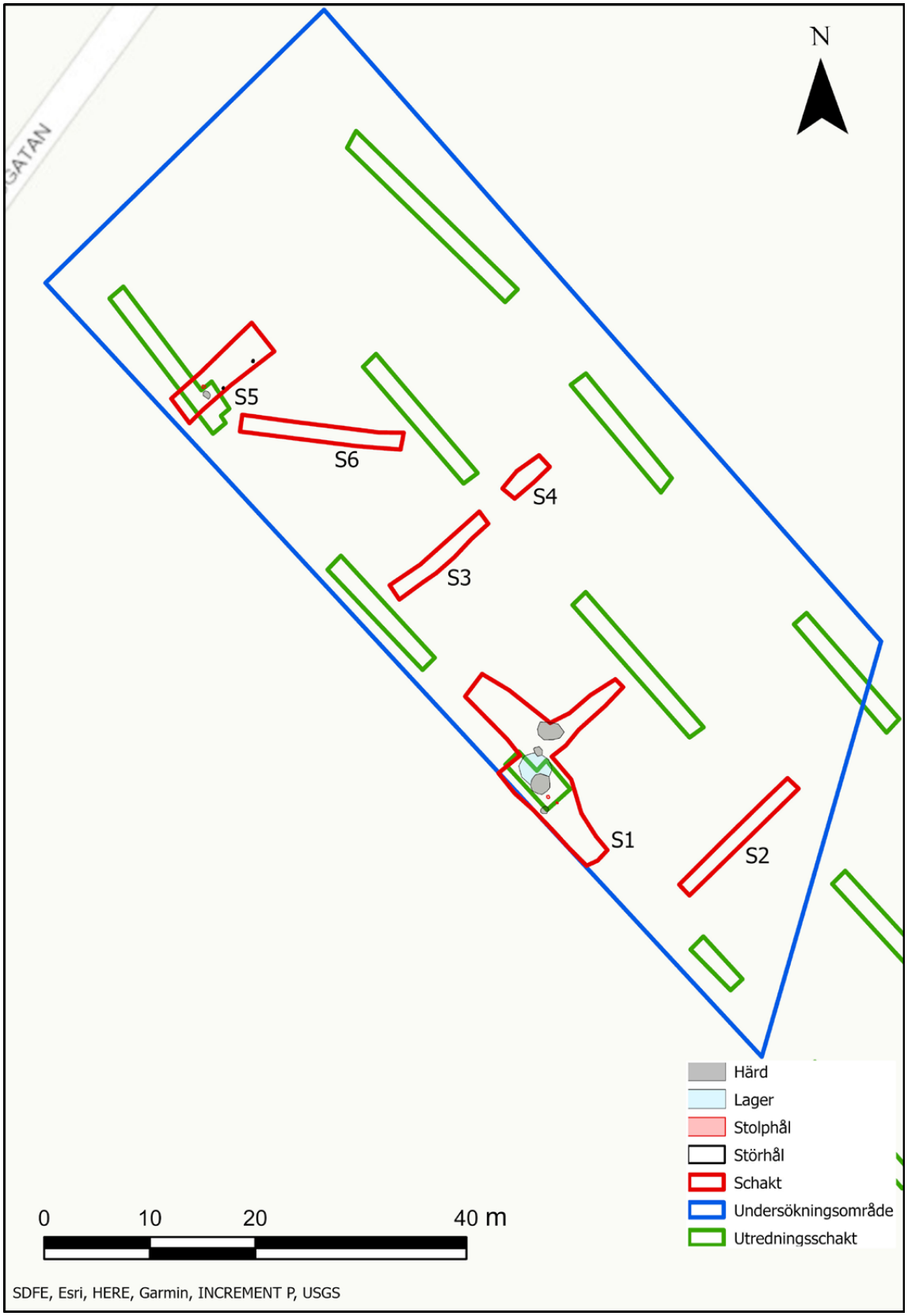

Figur 4. Karta över undersökningsområde 1 som låg inom fastigheten Björnhovda 25:2 och omfattar boplatsen L2025:6382, med utredningsschakt och de anläggningar som påträffades utmarkerat.

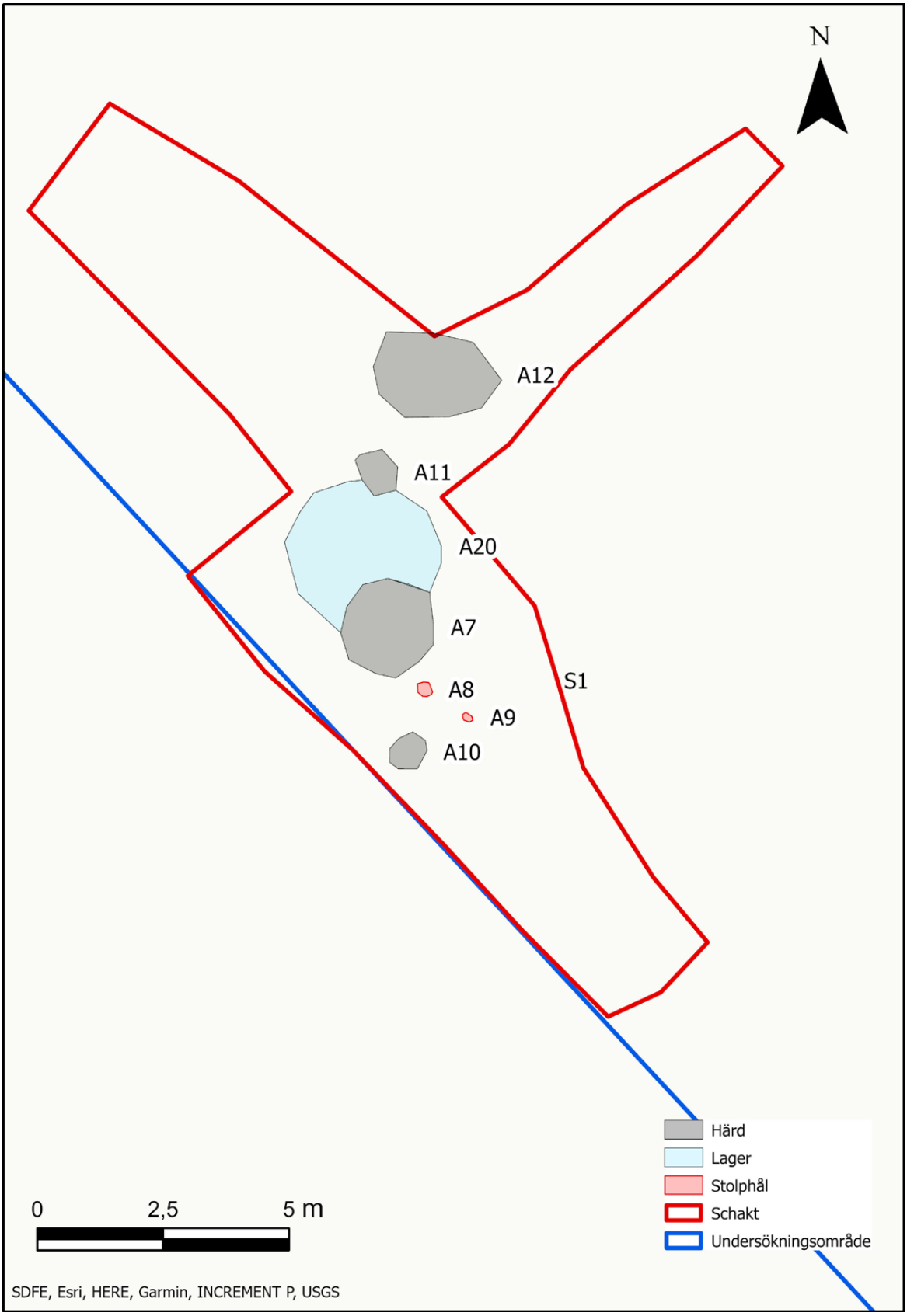

Figur 5. Karta över de anläggningar som påträffades inom schakt S1 inom den sydöstra delen av område 1.

undergrunden med hårt packad och innehöll mycket mer sten än i öster och väster.

Vid utredningen som föranledde den aktuella undersökningen påträffades två härdar inom det aktuella undersökningsområdet (Alexandersson 2025). Schakten lades så att dessa härdar kunde tas fram igen samt se om fler anläggningar fanns kring dessa. Härdarna mättes in igen och fick nummer A7 som låg i schakt 1 och A13 som låg inom schakt 5, se fig. 4.

Sammanlagt påträffades 10 anläggningar och en kulturlagerrest inom området (se bilaga 1). Dessa påträffades inom två olika ytor. Ett område med främst härdar påträffades inom schakt 1 i den sydöstra delen av området, se fig. 4. Sammanlagt påträffades fyra härdar (A7, A10, A11 och A12), varav två (A10 och A11) var mindre i storlek ca 1 m i diameter, se fig. 5. De andra två var större (A7 och A12), ca 3,5–4,5 m i diameter, och innehöll en del skörbränd sten. Den härd som påträffades under utredningen (A7) var rund i plan och en kvadrant i sydöstra delen av anläggningen undersöktes, se fig. 6. Fyllningen utgjordes av svart fet silt som bitvis var flammig i grått med kolbitar samt en stor mängd skörbränd sten i storleken 0,1–0,2 m i diameter. Ett prov (P1) för datering togs mot botten av fyllningen.

Direkt söder om två av härdarna påträffades två mindre stolphål (A8 & A9) som undersöktes, se fig. 7. Centralt i schaktet mellan två av härdarna (A7 & A11) påträffades en större mörkbrun färgning som tolkas som en kulturlagerrest. Denna undersöktes endast okulärt och inga fynd påträffades i ytan, däremot observerades små rester av kol i lagret.

Figur 6. Härden A7 efter snittning. Sett från S. Foto: Tove Traneskog, Kalmar läns museum.

Figur 7. Foto över område med anläggningar i den SÖ delen av område 1. I förgrunden syns en av de mindre härdarna (A10). Till höger om denna syns de två mindre stolphålen (A8 och A9) och till vänster om dessa den av de stora härdarna (A7) som undersöktes. Sett från S. Foto: Sandra Lundholm, Kalmar läns museum.

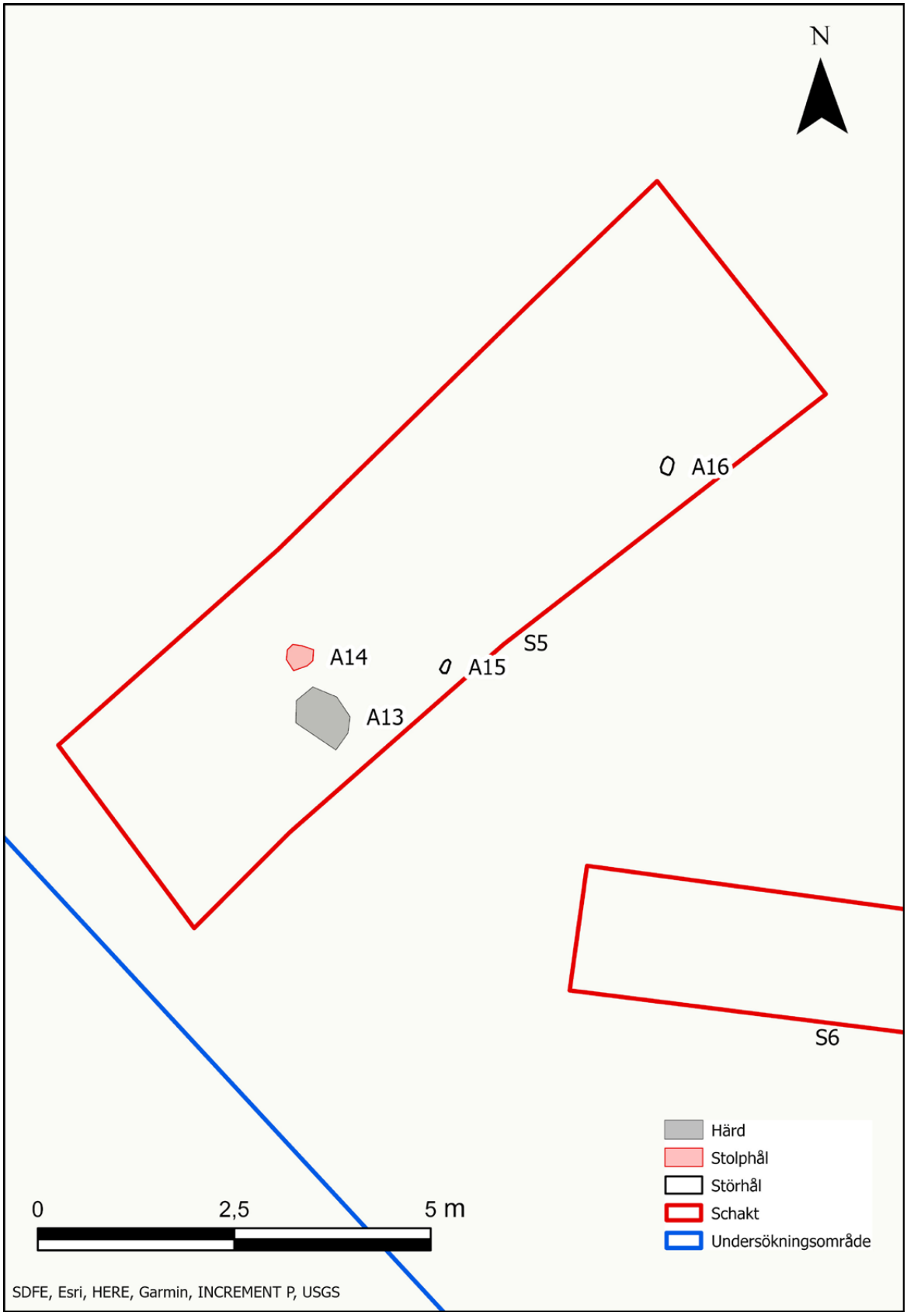

Figur 8. Karta över de anläggningar som påträffades inom schakt S5 inom den nordvästra delen av område 1.

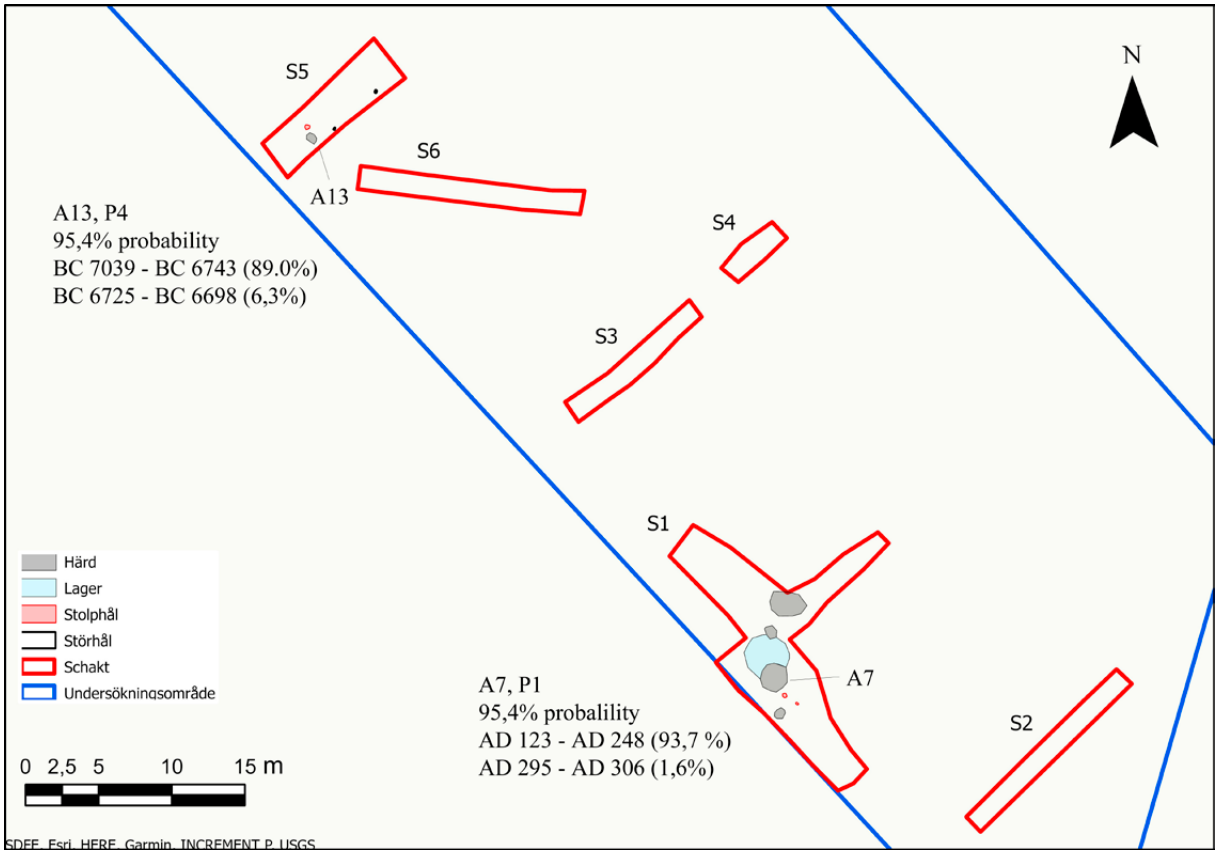

Figur 9. Dateringar område 1.

Ett till område med ett litet antal anläggningar påträffades i den nordvästra ytan av undersökningsområdet, se fig. 8 & bilaga 1. Här låg en mindre härd (A13) som redan mätts in vid utredningen. Denna var oval till formen och 1,4 x 1 m stor och tolkades vid undersökningen som botten till en härd. Fyllningen innehöll svart silt och ett prov (P4) för datering tog i botten på anläggningen. Direkt intill härden fanns ett 0,3 m i diameter stort stolphål som undersöktes. Nordöst om härden och stolphålet framkom två mindre störhål som var 0,15 m djupa.

Dateringar område 1

Den mindre härden (A13) daterades till mesolitikum (P4, Ua-94464, BC 7039 - BC 6743 (89.0%)). Kolet som daterades var enligt vedartsanalysen tall vilket har en hög egenålder vilket måste tas i beaktning. Den större härden (A7) daterades däremot till romersk järnålder (P1, Ua-94461, AD 123–AD 248 (93.7%) se fig. 9).

Område 2

Undersökningsområdet var 2779 m^2 stort är beläget 550 m söder om det nordliga. Området utgjordes av halvöppen skogsmark intill bebyggelse där topografin sluttade väldigt svagt mot nordväst., och var bevuxen av lövträd. Området hade delvis avverkats inför den aktuella undersökningen. Däremot fanns tätbevuxen skog kvar inom den nordvästra delen av området vilket begränsade hur många schakt som kunde undersökas inom undersökningsområdet, se fig. 10. Totalt undersöktes två schakt (S7–8) på en sammanlagd yta av 92 m^2, se bilaga 2. Undergrunden i området utgjordes främst av ljusorange siltig morän, se fig. 11.

Vid utredningen som föranledde den aktuella undersökningen påträffades en mörkfärgning samt en härd i den centrala delen av området. Dessa anläggningar (A17 & 18) schaktades fram och ytterligare ytor kring dessa undersöktes för

Figur 10. Undersökningsområde 2 inom fastigheten Runsbäck 2:14 med schakt S7 i bakgrunden. Undersökningsområdet var bevuxet av tät lövskog och sly vilket syns till vänster i bild. Sett från SV. Foto: Sandra Lundholm, Kalmar läns museum.

Figur 11. Undersökningsområde 2 och schakt S8 sett från N. Sett från N. Foto: Sandra Lundholm, Kalmar läns museum.

att hitta fler anläggningar i anslutning till dessa (se bilaga 1). Vid schaktningen påträffades inga fler anläggningar än de som påträffades vid utredningen, se fig. 12 & 13. Matjorden i området var sandig och tunn (ca 0,1 m) och undergrunden utgjordes av ljusorange siltig morän.

I schakt 7 framkom en större härd A17 som redan dokumenterats vid utredningen, se fig. 13 & 14. Härden var ca 1,6 m i diameter och en kvadrant i den sydvästra delen av anläggningen undersöktes, se fig. 15. Fyllningen utgjordes av svart något lerig silt som bitvis var något grå i färgen. Härden var

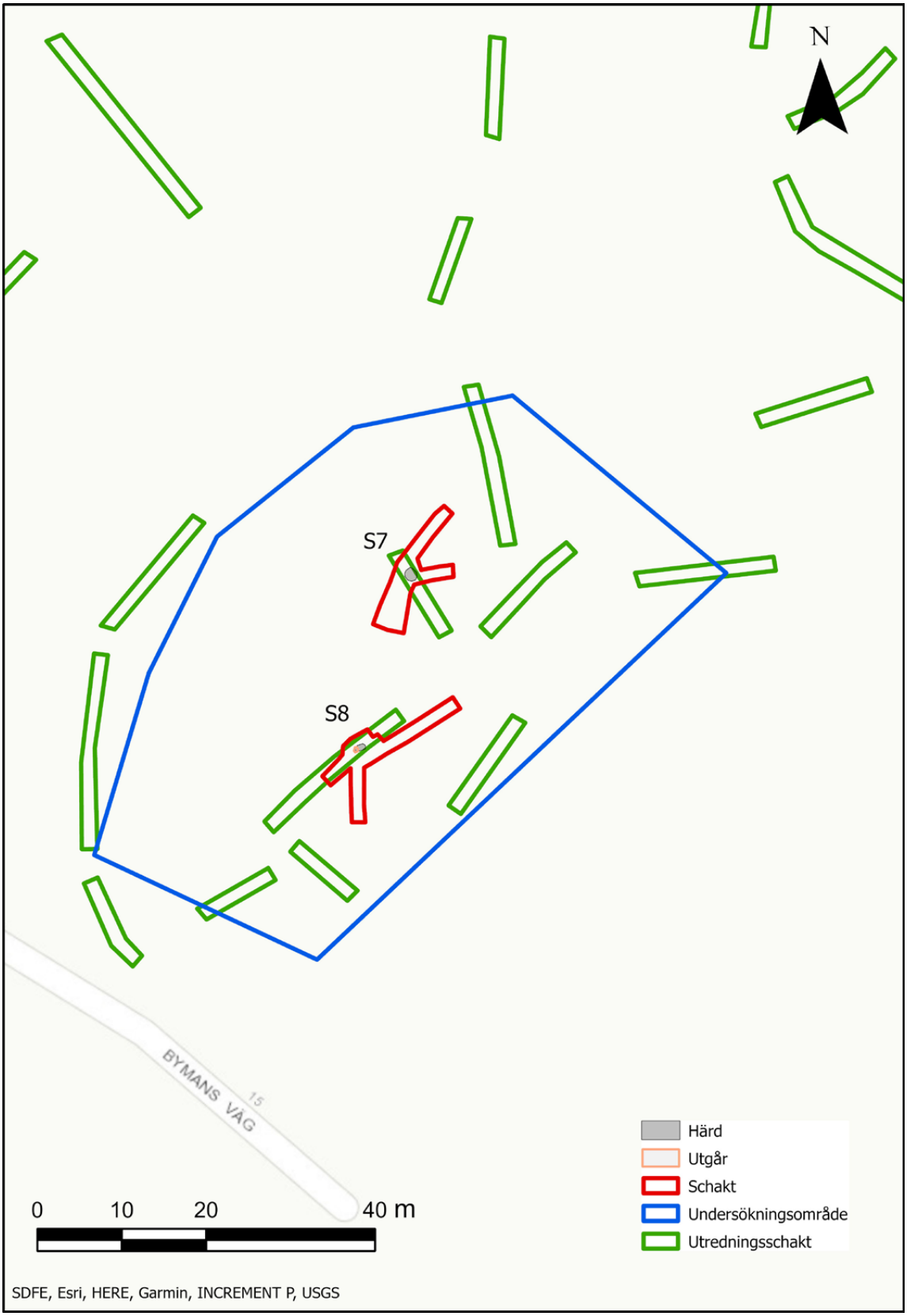

Figur 12. Karta över undersökningsområde 2 som låg inom fastigheten Runsbäck 2:14 och omfattar boplatsen L2025:6381, med utredningsschakt och de anläggningar som påträffades utmarkerade.

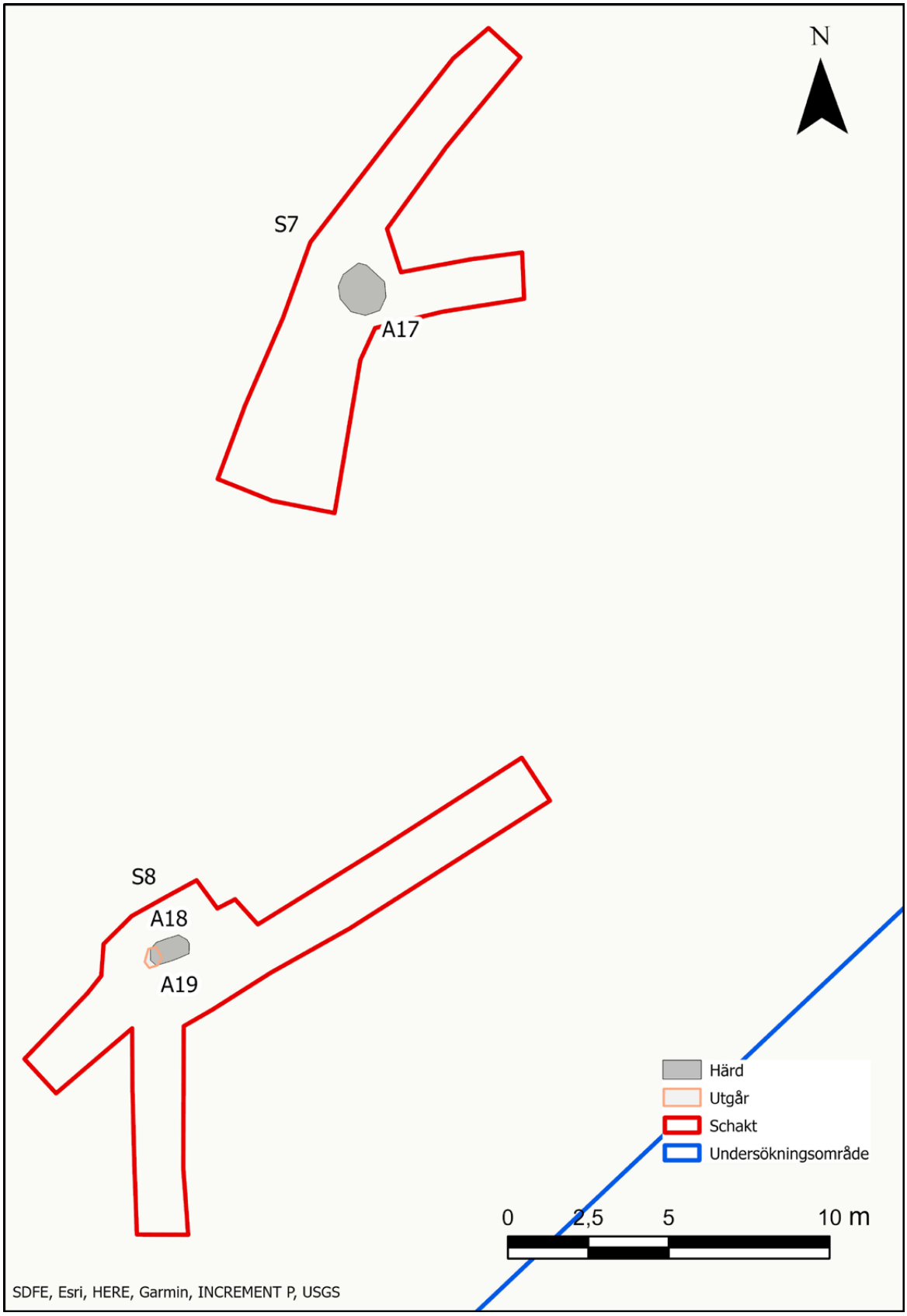

Figur 13. Karta över de anläggningar som påträffades inom schakt S7 och 8 inom området 2.

Figur 14. Härden A17 i plan över efter framrensning. Sett från NV. Foto: Tove Traneskog, Kalmar läns museum.

Figur 15. En kvadrant av härd A17 undersöktes och provtogs. Sett från S. Foto: Sandra Lundholm, Kalmar läns museum.

relativt flack i profil och hade delvis blivit störd av en rot. I fyllningen förekom 0,2 m i diameter stora skörbrända stenar. Ett prov (P2) för datering togs i botten av härden.

I det andra schaktet (S8, se fig. 11 & 13) noterades initialt två mörkfärgningar (A18 & A19). Den ena av dessa (A19) utgick då mörkfärgningarna blev en anläggning (A18) efter rensning. Anläggningen (A18) utgjordes av en oval botten på en härd som hade en sandig gråsvart fyllning som innehöll ett fåtal skörbrända stenar. Ett prov (P3) för datering togs i fyllningen på anläggningen.

Dateringar område 2

Dateringarna inom område 2 gav liknande resultat som de från område 1. Den mindre härden (A18) som låg i den södra delen av området daterades till tidig neolitikum (P3, Ua-94463, BC 3799–BC 3649 (92.0%)). Däremot fick den större härden (A17) som låg centralt i området daterades till romersk järnålder, (P2, Ua-94462, AD 126–AD 251 (87.6%), se fig. 17).

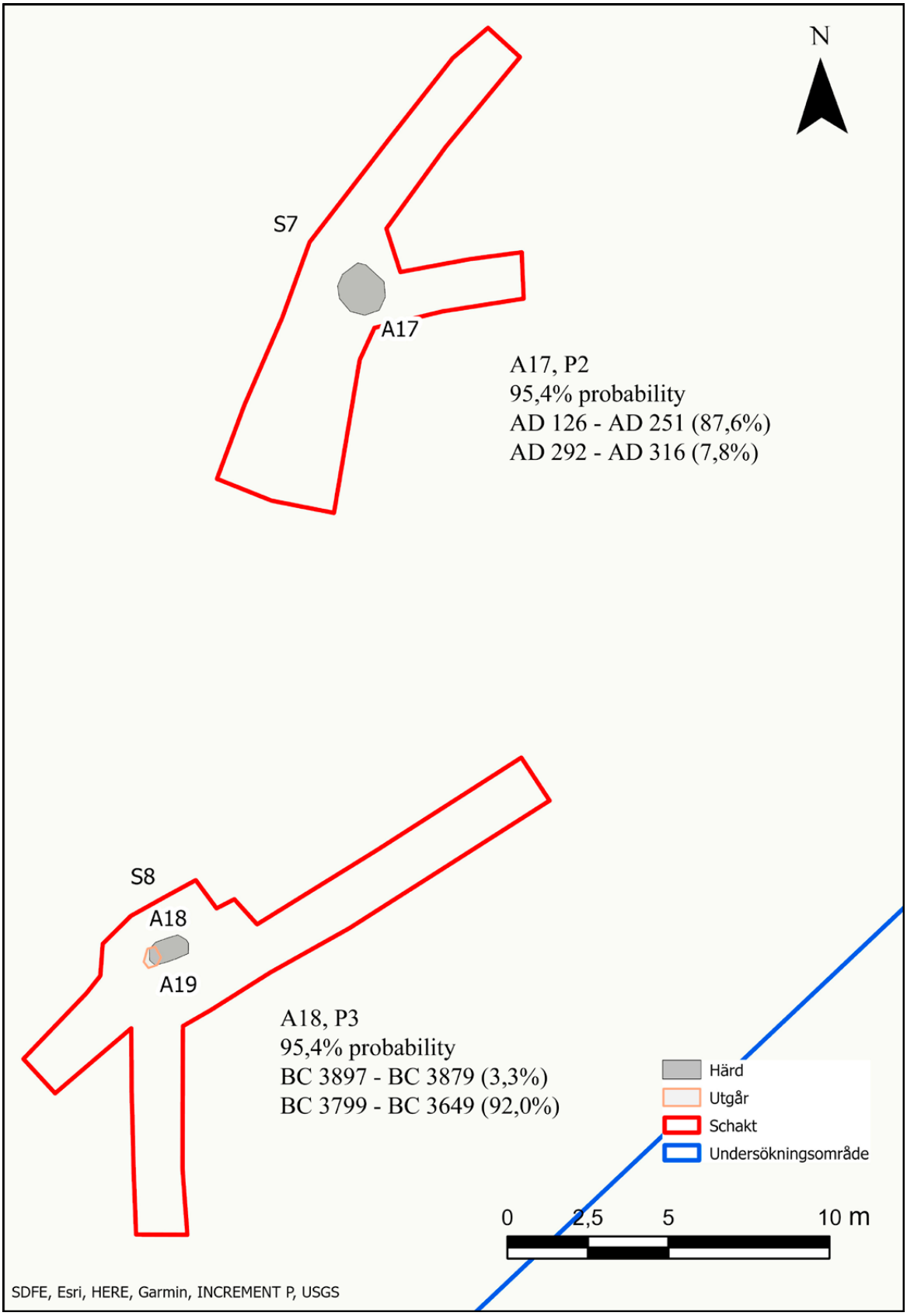

Figur 16. Dateringar inom område 2.

Tolkning

Den arkeologiska förundersökningen inom fastigheterna Björnhovda 25:2 och Runsbäck 2:14 har visat att de båda undersökningsområdena innehåller lämningar från såväl stenålder som järnålder. De fyra ^{14}C-dateringarna visar på aktiviteter under mesolitikum, tidigneolitikum och romersk järnålder, se fig. 9 & 16. Trots att lämningarna är förhållandevis begränsade till sin omfattning visar resultaten att platserna har nyttjats under flera skilda perioder av förhistorien. Resultaten överensstämmer därmed väl med den bild som framkommit vid tidigare arkeologiska undersökningar i området, där samma topografiska lägen ofta har återanvänts under vitt skilda tidsperioder (Alexandersson & Papmehl-Dufay 2009; Papmehl-Dufay 2008; Alexandersson & Andersson 2017).

Lämningarnas karaktär och kronologi

Inom område 1, Björnhovda 25:2 (L2025:6382), framkom den största koncentrationen av anläggningar. Sammanlagt påträffades tio anläggningar och en kulturlagerrest, fördelade på två mindre ytor. I den sydöstra delen fanns en koncentration av fyra härdar, två stolphål och en kulturlagerrest. Förekomsten av flera anläggningar inom en begränsad yta antyder att platsen har nyttjats för återkommande aktiviteter. Stolphålen skulle kunna indikera någon form av konstruktion, men det begränsade antalet och avsaknaden av en tydlig struktur gör att deras funktion inte närmare kan fastställas. Kulturlagerresten kan representera en äldre aktivitetsyta, men eftersom lagret inte undersöktes närmare och inga fynd påträffades är dess karaktär och datering osäker.

De två daterade härdarna inom område 1 visar att platsen nyttjats under åtminstone två skilda perioder. Den mindre härden A13, belägen i den nordvästra delen av området, daterades till mesolitikum (7039–6743 f.Kr.), medan den större härden A7 i den sydöstra delen daterades till romersk järnålder (123–248 e.Kr.). Den mesolitiska dateringen är särskilt intressant mot bakgrund av områdets topografiska läge, omkring 16 m över dagens havsyta, i anslutning till Ancylussjöns tidigare strandzon. Dateringen baseras emellertid på träkol av tall, vilket innebär att en viss egenålder måste beaktas. Resultatet bör därför tolkas med försiktighet, även om det ger stöd för att platsen kan ha nyttjats under stenåldern.

Inom område 2, Runsbäck 2:14 (L2025:6381), framkom endast två härdar, A17 och A18, och inga ytterligare anläggningar kunde identifieras vid förundersökningen. Även här visar dateringarna på aktiviteter under två skilda perioder. Den mindre härden (A18) daterades till tidigneolitikum (3799–3649 f.Kr.), medan den större härden (A17) daterades till romersk järnålder (126–251 e.Kr.). Den tidigneolitiska dateringen visar att även det högre belägna moränområdet, omkring 20 m över havet, nyttjats under stenåldern. Detta är intressant eftersom flera av de tidigare undersökta stenåldersboplatserna i närområdet framför allt varit belägna på sandiga strandvallar.

En intressant iakttagelse är likheten mellan de större härdarna A7 och A17, som båda daterats till romersk järnålder. Härdarna innehöll skörbränd sten och uppvisade likheter i fyllningens karaktär, även om A7 var betydligt större än A17. Dateringarna överlappar dessutom varandra,

vilket innebär att de kan ha varit i bruk under samma övergripande tidsperiod. Det är möjligt att härdarna representerar likartade aktiviteter, men deras närmare funktion kan inte fastställas utifrån det nuvarande undersökningsresultatet.

Sammantaget visar dateringarna att lämningarna inom respektive undersökningsområde inte kan betraktas som delar av en enda sammanhängande bosättningsfas. De representerar istället aktiviteter från olika delar av förhistorien. Det är därför viktigt att inte utan vidare knyta de odaterade anläggningarna till någon av de daterade härdarna.

Boplatserna i ett större landskapsperspektiv

Resultaten bör ses mot bakgrund av det omfattande förhistoriska boplatslandskap som tidigare undersökningar har påvisat i Björnhovda och Runsbäck. Samt hur stenåldersboplatserna förhåller sig till de äldre strandlinjerna. Stenåldersdateringarna inom de aktuella undersökningsområdenas och höjdlägen, omkring 16 respektive 20 m över havet, är därför intressanta i förhållande till områdets äldre strandlinjer. Dateringarna visar att platserna nyttjats under denna period, men lämningarnas begränsade omfattning gör det svårt att avgöra om de representerar mer varaktiga boplatser eller tillfälliga aktivitetsytor.

Den mesolitiska dateringen från härd A13 inom område 1 är särskilt intressant i förhållande till den närliggande boplatsen L1955:2174, belägen omkring 90 m sydväst om undersökningsområdet. Vid undersökningen av denna boplats 2008 framkom omfattande lämningar från stenåldern, däribland mesolitiska anläggningar och fynd. Två förkolnade hasselnötsskal daterades till omkring 8250–7810 respektive 7510–7180 f.Kr. (Alexandersson & Papmehl-Dufay 2009). Dateringen från A13 är yngre än dessa, men visar att aktiviteter kan ha förekommit i samma område även under senare delar av mesolitikum. Det är möjligt att härden representerar en mindre aktivitetsyta i anslutning till ett mer omfattande mesolitiskt boplatssammanhang. Något direkt samband mellan lämningarna kan emellertid inte fastställas.

Den tidigneolitiska dateringen från A18 inom område 2 kan på motsvarande sätt sättas i relation till de neolitiska boplatser som tidigare undersökts i området. Vid den tidigare nämnda boplatsen L1955:2174 framkom bland annat lämningarna efter ett tvåskeppigt långhus av Mossbytyp, daterat till omkring 3600–3300 f.Kr (Alexandersson & Papmehl-Dufay 2009). Den aktuella dateringen från A18, omkring 3799–3649 f.Kr., är något äldre än den föreslagna dateringen av huset men ligger inom samma övergripande del av tidigneolitikum. Resultatet visar att aktiviteter under denna period även förekommit på högre belägen moränmark och inte enbart på de sandiga strandvallarna. Även de tidigare undersökningarna vid L1956:5662, omkring 130 m norr om område 1, har påvisat omfattande neolitiska lämningar. Vid undersökningen framkom bland annat ett förmodat golvlager efter en hydda, kulturlager och fyndkoncentrationer med keramik och slaget stenmaterial från mellanneolitikum (Alexandersson & Andersson 2017). Härden A18 inom område 2 representerar möjligen en tillfällig aktivitetsyta eller en mindre del av en större boplatsmiljö, men avsaknaden av ytterligare anläggningar och fyndmaterial gör att dess funktion inte kan fastställas. Tillsammans med resultaten från Runsbäck visar dessa undersökningar att området nyttjats under flera skilda delar av stenåldern och att lämningar förekommer inom olika topografiska miljöer.

De båda härdarna från romersk järnålder är särskilt intressanta i förhållande till den tidigare undersökta boplatsen L1955:2650, belägen omkring 190 m nordöst om område 1. Vid förundersökningen 2008 påträffades bland annat fem härdar, varav två ^{14}C-daterades till äldre järnålder, omkring 200 f.Kr.–150 e.Kr. (Papmehl-Dufay 2008). Dateringarna från A7 och A17 ligger något senare men överlappar delvis den yngre delen av det tidigare dateringsintervallet. Tillsammans

visar resultaten att forntida aktiviteter förekommit på flera närliggande platser under äldre järnålder. Vid den tidigare undersökningen av den tidigare nämnda boplatsen L1956:5662 som ligger ca 130 m åt norr om område 1 påträffades dessutom härdar som daterades till förromersk järnålder (Alexandersson & Andersson 2017). De samlade resultaten visar därmed att härdar från äldre järnålder förekommer på flera platser i området. Det väcker frågor om huruvida lämningarna representerar olika aktivitetsytor knutna till en eller flera närliggande bosättningar, eller om de speglar ett mer spritt och återkommande nyttjande av landskapet. Likheterna mellan de två härdarna från den aktuella förundersökningen är intressanta i detta sammanhang, även om det inte går att avgöra om de haft samma funktion eller varit i bruk samtidigt.

De nu aktuella resultaten kompletterar därmed bilden av ett landskap som nyttjats under återkommande perioder av förhistorien. Särskilt intressant är att lämningar från både stenålder och järnålder förekommer inom båda undersökningsområdena, trots skillnaderna i topografi och jordart. Resultaten understryker att förhistoriska aktiviteter inte enbart varit koncentrerade till de större och mer fyndrika boplatserna, utan även förekommit inom mindre ytor i det omgivande landskapet. Det är möjligt att de undersökta lämningarna representerar perifera delar av större boplatsmiljöer eller platser som nyttjats för särskilda aktiviteter. Frånvaron av fyndmaterial och tydliga huskonstruktioner innebär emellertid att deras närmare funktion inte kan fastställas. Undersökningen visar därmed framför allt på ett återkommande nyttjande av landskapet under olika tidsperioder, snarare än på kontinuerlig bosättning inom de enskilda undersökningsytorna.

Kunskapspotential och framtida undersökningar

Förundersökningen har bidragit med ny kunskap om lämningarnas utbredning, karaktär och kronologi. Genom sökschaktning, undersökning av utvalda anläggningar samt vedartsanalys och ^{14}C-datering har det varit möjligt att identifiera flera skilda användningsfaser inom de båda områdena. Resultaten visar samtidigt att det finns frågor som inte kunnat besvaras inom ramen för förundersökningen.

Inom område 1 är framför allt relationen mellan de två anläggningskoncentrationerna av intresse. Den sydöstra koncentrationen med flera härdar, stolphål och en kulturlagerrest kan representera en mer sammanhängande aktivitetsyta, medan den nordvästra koncentrationen med en mindre härd, ett stolphål och två störhål kan ha haft en annan funktion eller tillhöra en annan tidsperiod. Mellan de båda koncentrationerna förekommer ett område med stenigare undergrund, vilket kan ha påverkat hur platsen nyttjats. Ytterligare undersökningar skulle kunna klarlägga om denna skillnad i markförhållanden även motsvarar en funktionell eller kronologisk uppdelning av lämningarna.

Den mesolitiska dateringen från A13 ger också anledning att närmare undersöka den nordvästra delen av område 1. Ytterligare dateringar, helst av material med låg egenålder, skulle kunna bidra till att precisera lämningarnas kronologi och bedöma deras relation till de tidigare undersökta mesolitiska boplatserna. Inom den sydöstra delen skulle en mer omfattande undersökning av kulturlagerresten och de odaterade anläggningarna kunna ge information om platsens användning och eventuella samband mellan härdarna och stolphålen.

Ur ett vidare forskningsperspektiv är relationen mellan de mindre aktivitetsytorna och de större, tidigare undersökta boplatserna särskilt intressant. En viktig fråga är om de mindre lokalerna representerar tillfälliga vistelser, specialiserade aktiviteter eller perifera delar av större bosättningsmiljöer. Ytterligare dateringar och jämförelser av anläggningarnas karaktär skulle kunna bidra till en bättre förståelse av hur olika delar av landskapet nyttjats under stenålder och järnålder.

De större järnåldershärdarna utgör också ett intressant jämförelsematerial. Genom att jämföra härdarna från de båda undersökningsområdena med de tidigare undersökta härdarna vid L1955:2650 och L1956:5662 skulle det vara möjligt att närmare studera variationer i konstruktion, innehåll och kronologi. Sådana jämförelser skulle kunna bidra till en bättre förståelse av hur denna typ av lämningar varit organiserade i landskapet under äldre järnålder.

Sammantaget visar förundersökningen att även begränsade boplatslämningar kan bidra med viktig information om ett områdes förhistoriska utveckling. Resultaten stärker bilden av hur landskapet har nyttjats under återkommande perioder från stenåldern och framåt. Genom att sätta resultaten från mindre undersökningar i relation till de mer omfattande boplatsundersökningarna i närområdet finns möjligheter att successivt fördjupa kunskapen om bosättningarnas organisation, aktivitetsområdenas funktion och människors nyttjande av det västöländska landskapet.

Åtgärdsförslag

Den arkeologiska förundersökningen har visat att de båda undersökningsområdena innehåller förhistoriska boplatslämningar från såväl stenålder som järnålder. Lämningarnas omfattning, karaktär och bevarandegrad skiljer sig emellertid mellan områdena, vilket ligger till grund för bedömningen av behovet av fortsatta arkeologiska åtgärder.

Område 1 – Björnhovda 25:2, L2025:6382

Inom område 1 påträffades sammanlagt tio anläggningar och en kulturlagerrest, fördelade på två mindre koncentrationer i den nordvästra respektive sydöstra delen av undersökningsområdet. De båda koncentrationerna bedöms ha fortsatt arkeologisk kunskapspotential och rekommenderas därför bli föremål för särskild arkeologisk undersökning inför en eventuell exploatering.

Den nordvästra ytan omfattar härden A13, ett stolphål och två mindre störhål. Härden har 14C-daterats till mesolitikum, vilket gör lämningarna särskilt intressanta mot bakgrund av de tidigare undersökta stenåldersboplatserna i närområdet. Undergrunden utgörs här av sandiga sediment, vilket kan ha erbjudit gynnsamma förutsättningar för förhistoriska aktiviteter. En fortsatt undersökning skulle kunna klarlägga om ytterligare anläggningar finns bevarade och om de dokumenterade lämningarna ingår i en större aktivitetsyta. Den mesolitiska dateringen bör även undersökas närmare, eftersom den baseras på träkol av tall som kan ha en hög egenålder.

Den sydöstra ytan omfattar en koncentration av fyra härdar, två stolphål och en kulturlagerrest. En av de större härdarna, A7, har daterats till romersk järnålder. Förekomsten av flera anläggningar inom en begränsad yta visar att platsen har nyttjats under en längre tid, men lämningarnas inbördes kronologiska och funktionella samband är ännu inte klarlagda. En särskild arkeologisk undersökning skulle kunna bidra till att fastställa anläggningarnas datering och funktion samt undersöka kulturlagerrestens karaktär och eventuella samband med de omgivande anläggningarna.

Mellan de båda anläggningskoncentrationerna förekommer ett parti med stenigare och mer kompakt undergrund, där inga motsvarande koncentrationer av lämningar påträffades. Detta kan ha påverkat hur platsen nyttjats under förhistorien och bedöms utgöra en möjlig naturlig avgränsning mellan de två aktivitetsytorna. Mot denna bakgrund föreslås att den fortsatta undersökningen koncentreras till två separata ytor kring de dokumenterade anläggningskoncentrationerna.

Område 2 – Runsbäck 2:14, L2025:6381

Inom område 2 påträffades endast två härdar, A17 och A18, vilka daterades till romersk järnålder respektive tidigneolitikum. Trots att dateringarna visar att platsen nyttjats under två skilda perioder framkom inga ytterligare anläggningar vid den utökade sökschaktningen. Undersökningsresultaten tyder på att de bevarade lämningarna inom de undersökta delarna

av området är begränsade till sin omfattning. Härdarna har ett vetenskapligt värde genom sina dateringar och sitt bidrag till kunskapen om det förhistoriska landskapsutnyttjandet, men resultaten ger inte tillräckligt stöd för att rekommendera en särskild arkeologisk undersökning av området.

Delar av undersökningsområdet kunde inte sökschaktas på grund av kvarstående tät vegetation. Förekomsten av ytterligare lämningar inom dessa delar kan därför inte helt uteslutas. Utifrån de resultat som framkommit vid förundersökningen bedöms emellertid kunskapspotentialen vara begränsad och inga ytterligare arkeologiska åtgärder föreslås inom område 2.

Samlad bedömning

Museiarkeologi sydost vid Kalmar läns museum rekommenderar att två avgränsade ytor inom område 1, L2025:6382, blir föremål för särskild arkeologisk undersökning inför planerad exploatering, fig. 17. De föreslagna undersökningsytorna omfattar de båda dokumenterade anläggningskoncentrationerna i den nordvästra och sydöstra delen av området.

För område 2, L2025:6381, rekommenderas inga ytterligare arkeologiska åtgärder utifrån förundersökningens resultat. Beslut om eventuella fortsatta arkeologiska åtgärder fattas av Länsstyrelsen i Kalmar län.

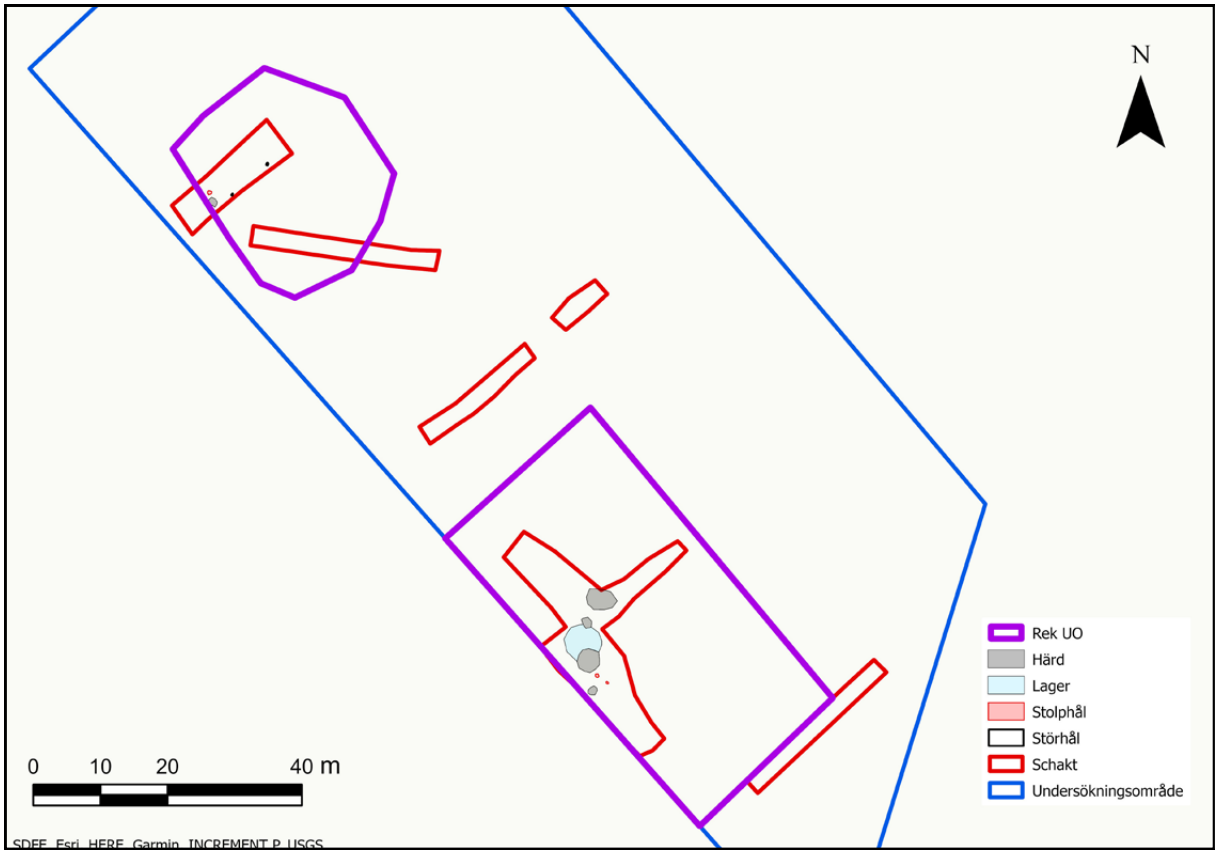

Figur 17. Karta över de ytor som rekommenderas för särskild arkeologisk undersökning inför planerad exploatering.

Utvärdering

Utredningen kunde ge en bild av förekomsten av under mark dolda fornlämningar. Arbetet kunde utföras inom angiven tidsram och budget.

Referenser

Alexandersson, K. Gurstad-Nilsson, H. Källström, M. 1996. Stenålder i järnåldersland, om den pågående specialinventeringen på Öland. Bulletinen för arkeologisk forskning i Sydsverige. 1996:2–3, sid 4–17., K., Gurstad-Nilsson, H & Källström, M. 1996.

Alexandersson, K. & Papmehl-Dufay, L. 2009. *Två stenåldersboplatser i Runsbäck. Särskild arkeologisk undersökning 2008. Runsbäck 5:2, 5:66 och 7:9, Torslunda socken, Mörbylånga kommun, Öland.* Kalmar läns museum. Arkeologisk rapport 2009:49.

Alexandersson, K. 2015. Ölandsprojektet - Att inventera ett landskap. ur Grävda minnen, Från Skedemosse till Sandby Borg. red Arnell, K-H & Papmehl-Dufay, L. Årsboken Kalmar län, meddelande från Kalmar läns hembygdsförbund och stiftelsen Kalmar läns museum.

Alexandersson, K. & Andersson, A.-K. 2017. *En mellanneolitisk boplats. Särskild arkeologisk undersökning 2016. Björnhovda 25:2, Torslunda socken, Mörbylånga kommun, Öland.* Museiarkeologi sydost, Kalmar läns museum. Rapport 2017:03.

Alexandersson, K. 2025. *Nya bostäder i Runsbäck. Arkeologisk utredning 2025. Björnhovda 25:2, Runsbäck 2:19, 5:6 & 2:14 samt Runsbäckstäkten 1:1, Torslunda socken, Mörbylånga kommun, Öland.* Kalmar läns museum. Arkeologisk rapport 2025:41.

Hagberg, U-E. 1976. Fundort und Fundgebiet der Modeln aus Torslunda. Frühmittelal terliche studien 10. Sid 323–349.

Hedenmalm, B. 1992. Rapport över arkeologisk förundersökning på fastigheten Björnhovda 25:2 m.fl., Färjestadens samhälle, Mörbylånga kommun, Torslunda socken, Öland. Arkeologisk rapport, Kalmar läns museum.

Papmehl-Dufay, L. 2008. *Spår av eld. Boplatslämningar från yngre stenålder och äldre järnålder. Björnhovda 25:389, Torslunda socken, Öland.* Kalmar läns museum. Arkeologisk rapport 2008.

Petersson, M. 2005. Äppelodlingen. Arkeologisk utredning och särskild undersökning, Björnhovda 1:10, Torsunda socken, Öland. Arkeologisk rapport, Kalmar läns museum.

Pettersson, J-L. 1981. Bebyggelseutvecklingen i tre öländska socknar under stenålder och äldre bronsålder. C-uppsats Lunds universitet.

Rasch, M. 1991. Torslunda sn. Ölands järnåldersgravfält, vol. II. Kalmar.

Ring, C. 2010. *Utredning inför villabebyggelse i Björnhovda 25:2. Särskild arkeologisk utredning etapp 2, 2010.* Kalmar läns museum. Arkeologisk rapport 2010:18.

Stenberger, M. 1948. Det forntida Öland. I: Palm, B., Landin, L. & Nordman, O. (red) Öland. Del 1. Sid 299–398. Lund

Svensson, N-O. 2001. Strandlinjer och strandförskjutning i Möre. u. I Möre historien om ett småland. E22-projektet Kalmar läns museum. Red Magnusson G. sid 73–110.

Åberg, N. 1913. Kalmar läns stenålder. Med delande från Kalmar läns fornminnesförening VI.

Åberg, N. 1923. Åberg, N. 1923. Kalmar läns förhistoria. Södra Kalmar län 1.

Tekniska och administrativa uppgifter

Länsstyrelsens dnr:	122–2026
Kalmar läns museums dnr:	2026/00002
Projektnummer KLM:	A2618
KMR uppdragsnr:	202600276
Uppdragsgivare:	Mörbylånga kommun
Landskap:	Öland
Kommun:	Mörbylånga
Socken:	Torslunda
Fastighet:	Björnhovda 25:2, Runsbäck 2:14
Fornlämningsnr:	L2025:6381, L2025:6382
X koordinat:	6277801 (N)
Y koordinat:	590645 (E)
Latitud:	56°38'9.2"N
Longitud:	16°28'38.8"E
M ö h:	17 och 20 möh
Fältarbetstid:	9/6 2026
Antal arbetsdagar:	1
Personal:	Sandra Lundholm, Tove Traneskog
Foto, Du-nummer:	Du553
Analyser:	Vedlab, Ångström
Tidsålder:	Mesolitikum, Tidigneolitikum och Romersk järnålder
Dokumentation:	All dokumentation förvaras på KLM.
Inmätning:	GPS-RTK Koordinater och höjdangivelser i rikets koordinatsystem SWEREF 99 TM och RH2000.

Bilagor

Bilaga 1. Kontexttabell 41
Bilaga 2. Schakttabell 42
Bilaga 3. Fotolista digitala bilder 43

Bilaga 1. Kontexttabell

Knr	Kontext	Längd (m)	Bredd (m)	Djup/höjd	Beskrivning
7	Härd	1,8	1,8	0,3	Större härd med stor mängd sten, där flertalet var skörbrända. Stenarna var i storleken 0,1 till 0,2 m. Fyllning bestod av svart fet silt, bitvis flammig i grått. Innehöll bitvis en del kolbitar. Snittades en fjärdedel i SÖ.
8	Stolphål	0,35	0,35	0,1	Mindre stolphål med något flammig profil i grå siltig sand.
9	Stolphål	0,2	0,2	0,1	Mindre stolphål med fyllning av grå siltig sand.
10	Härd	0,7	0,7		Mindre härd.
11	Härd	1	0,8		Mindre härd.
12	Härd	2	1		Innehöll en del skörbränd i sten i ytan.
13	Härd	1,4	1	0,1	Härdbotten från AU. Provtogs.
14	Stolphål	30	30	0,14	Stolphål med raka sidor mot spetsig botten.
15	Störhål	12	12	0,1	Möjligt störhål.
16	Störhål	19	19	0,12	Störhål.
17	Härd	1,6	1,5	0,15	Störd härd? Svart siltig, något lerig, fyllning. Bitvis grå silt, ev påverkat. Relativt flack men stack ner något i den västra delen, möjligen rest av rotgång. Innehöll en del sten varav huvudsakligen var skörbrända. Storlek upp till 0,2 m. Snittad i SV.
18	Härd	1	80	0,15	Härdbotten. Innehöll ett fåtal skörbrända stenar.
19	Utgår				Går ihop med A18.
20	Lager				Rest av ett kulturlager som påträffades mellan två härdar. Innehöll små rester av kol i ytan.

Bilaga 2. Schakttabell

ID	Längd (m)	Bredd (m)	Djup (m)	Beskrivning
1	36,4	8,5	0,4	Sandig matjord ca 0,2 m. Därunder torr delvis hårt packad sandig silt
2	26,3	2,5	0,3	Ljusbrun sandjord ca 0,25 m. Under det en ljus orangeflammig sand med rostfläckar
3	20	3	0,3	Sandjord ca 0,15 m följdes av en orangebrun sandig morän. Mycket sten i storlek upp till 0,15 m
4	8,5	3	0,3	Sandjord ca 0,15 m följdes av en orangebrun sandig morän. Mycket sten i storlek upp till 0,15 m
5	19	6	0,4	Sandjord ca 0,15 m följdes av en orangebrun sandig morän. Mycket sten i storlek upp till 0,15 m
6	28	2,5	0,4	Ljusbrun sandjord ca 0,25 m. Under det en ljus orangeflammig sand med rostfläckar
7	16	6	0,35	Tunn sandig matjord upp till 0,1 m följdes av ljusorange siltig morän.
8	32	7	0,35	Tunn sandig matjord upp till 0,1 m följdes av ljusorange siltig morän.

Fotolista digitala bilder

Landskap: Öland
Socken: Torslunda
Fastighet: Björnhovda 25:2, Runsbäck 2:14

Förundersökning 2026
DU 553

Nr	Motiv	Från	Datum
1	Tove Traneskog schaktar fram schakt S6.	ÖNÖ	2026-06-09
2	Översiktsbild över schakt S5.	Ö	2026-06-09
3	Foto över den V delen av schakt S1.	Ö	2026-06-09
4	Härden A7 i schakt S1 vid schaktningen.	S	2026-06-09
5	Härden A7 efter framrensning.	N	2026-06-09
6	Schakt S1 med härd A7 i bakgrunden.	S	2026-06-19
7	Område 1 som var bevuxen med raps.	N	2026-06-09
8	Schakt S2	V	2026-06-09
9	Schakt S1 från S.	S	2026-06-09
10	Schakt S1 från N.	N	2026-06-09
11	Schakt S1 med härd A12 i hörnet på schaktet och härd A11.	NÖ	2026-06-09
12	Schakt S3.	V	2026-06-09
13	Härd A2	Ö	2026-06-09
14	Schakt S6.	SV	2026-06-09
15	Härd A17 efter rensning.	V	2026-06-09
16	Härd A17 grävd i profil.	VSV	2026-06-09
17	Tove Traneskog undersöker härd A17.	V	2026-06-09
18	Profil mot N i härd A17.	S	2026-06-09
19	Profil mot S i härd A17.	N	2026-06-09
20	Schakt S8.	Ö	2026-06-09
21	Översiktsbild av område 2.	V	2026-06-09

DU553_01.jpg

DU553_02.jpg

DU553_03.jpg

DU553_04.jpg

DU553_05.jpg

DU553_06.jpg

DU553_07.jpg

DU553_08.jpg

DU553_09.jpg

DU553_10.jpg

DU553_11.jpg

DU553_12.jpg

DU553_13 stora härd...

DU553_14 schakt A6 f...

Du553_15 stor härd i ...

DU553_16 härd på o...

DU553_17.jpg

DU553_18.jpg

DU553_19.jpg

DU553_20.jpg

DU553_21.jpg

Adress Box 104,
S-392 21 Kalmar

Telefon 0480-45 13 00

E-post info@kalmarlansmuseum.se
Webb kalmarlansmuseum.se

KALMAR·LÄNS·MUSEUM